

viešasis
ADMINISTRAVIMAS
P u b l i c A d m i n i s t r a t i o n

VILNIUS

2011* 4(32)

Teorinis ir praktinis žurnalas VIEŠASIS ADMINISTRAVIMAS
The theoretical and practical journal PUBLIC ADMINISTRATION

Redakcijos kolegija /Editorial Board:

Vyriausieji (moksliniai) redaktoriai /
Editors in chief (scientific editors):

prof. dr. **E. CHLIVICKAS** / *Prof Dr*

prof. habil. dr. **B. MELNIKAS** / *Prof Dr Habil*

Nariai / Members

A. ASTRAUSKAS, dr., LR Seimas, Valstybės valdymo ir savivaldybių komiteto biuro patarėjas / *Dr, Adviser of the Secretariat of Committee on State Administration and Local Authorities, the Seimas of the Republic of Lithuania, Lithuania*

A. BARABASHEV, *Prof Dr, Dean of High School of Economics, State University, Moscow, Russia*

P. BOORSMA, *Prof Dr, Public Finance Faculty for Public Administration and Public Policy, University of Twente, the Netherlands*

M. BRINTHALL, *Executive Director of American Political Science Association, USA*

E. CHLIVICKAS, prof. dr., Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Lietuvos viešojo administravimo lavinimo institucijų asociacijos prezidentas, Finansų ministerijos mokymo centro direktorius / *Prof Dr, Vilnius Gediminas Technical University, President of Lithuanian Public Administration Training Association, Director of Training Centre of the Ministry of Finance, Lithuania*

J. CZAPUTOWICZ, *Prof Dr, Director of National School of Public Administration, Poland*

M. DUGGETT, *Professor, University of Portsmouth, United Kingdom*

L. GAJDOSOVA, *Executive Director of Network of Institutes and Schools of Public Administration in Central and Eastern Europe (NISPAcee), Slovakia*

R. GINEVIČIUS, prof. habil. dr., Vilniaus Gedimino technikos universiteto rektorius / *Prof Dr Habil, Rector of Vilnius Gediminas Technical University, Lithuania*

L. YIU, *Dr, President of Centre for Socio-Economic Development, Switzerland*

E. JANČIAUSKAS, prof. habil. dr., Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija / *Prof Dr Habil, The General Jonas Zemaitis Military Academy of Lithuania*

B. LEIDHAMMAR, *Prof, Division for Business and Economics, Karlstad University, Sweden*

R. MALKEVIČIUS, dr., Lietuvos viešojo administravimo lavinimo institucijų asociacijos konsultantas / *Dr, Consultant of Lithuanian Public Administration Training Association, Lithuania*

A. MARČINSKAS, prof. habil. dr., Vilniaus universiteto katedros vedėjas / *Prof Dr Habil, Head of Department, Vilnius University, Lithuania*

B. MELNIKAS, prof. habil. dr., Vilniaus Gedimino technikos universiteto katedros vedėjas / *Prof Dr Habil, Head of Department, Vilnius Gediminas Technical University, Lithuania*

S. PUŠKORIUS, prof. habil. dr., Mykolo Romerio universitetas / *Prof Dr Habil, Head of Department, Mykolas Romeris University, Lithuania*

A. RAIPA, prof. dr., Kauno technologijos universitetas / *Prof Dr, Kaunas University of Technology, Lithuania*

A. ROSENBAUM, *Prof Dr, President of IASIA (International Association of Schools and Institutes of Administration), Brussels, Belgium, Director of Institute for Public Management and Community Service, Florida International University, USA*

R. SANER, *Professor, Basel University, Director of Diplomacy Dialogue, CSEND, Geneva, Switzerland*

A. SEILIUS, prof. habil. dr., Klaipėdos universitetas / *Prof Dr Habil, Klaipėda University, Lithuania*

A. TEMMES, *Finnish Institute of Public Management, Finland*

K. TOLO, *Dr, Executive Director, National Association of Schools of Public Affairs and Administration (NASPAA), USA*

B. WOOLDBRIDGE, *Prof Dr, Department of Political Science and Public Administration, Virginia Commonwealth University, USA*

Žurnalo leidėjas / Publisher:

Lietuvos viešojo administravimo lavinimo institucijų asociacija / *Lithuanian Public Administration Training Association*

Atsakingoji sekretorė / Executive Secretary:

J. Sabaitytė

el. paštas / *E-mail* j.sabaityte@lvalia.lt

Redakcija / Editorial Staff:

tel., faks. / *phone, fax* +370 5 212 63 17

el. paštas / *E-mail* info@lvalia.lt

Žurnalas „Viešasis administravimas“ įtrauktas į mokslines tarptautines duomenų bazes EBSCO, Business Source Complete, LOGIN, GESIS. *The journal 'Public Administration' has been included into the international scientific databases 'EBSCO', Business Source Complete, 'LOGIN' and databases of CSA Social Science Collection of GESIS Service Agency Eastern Europe.*

TURINYS / CONTENT

VYRIAUSIŲJŲ REDAKTORIŲ ŽODIS

FOREWORD OF EDITORS IN CHIEF 6

VIEŠOSIOS POLITIKOS AKTUALIJOS: INOVACIJOS, AUKŠTASIS MOKSLAS, TECHNOLOGIJŲ PAŽANGA, KŪRYBINGUMAS

PUBLIC POLICY ACTUALITIES: INNOVATIONS, HIGHER EDUCATION, TECHNOLOGICAL PROGRESS, CREATIVITY

G. Binkauskas, A. Marčinskas. Inovacijų potencialas Lietuvoje: universitetų vaidmuo

Innovation Potential in Lithuania: the Role of Universities 8

K. Peleckis, V. Peleckienė. Aukštųjų mokyklų plėtra ekonomikos modernizavimo kontekste

Development of Higher Schools in the Context of Economic Modernisation 15

E. Chlivickas, N. Petrauskaitė. Viešoji politika plėtojant inovacijas ir aukštąsias technologijas

Public Policy in Developing Innovations and High Technologies 24

A. Venckūnas. Visuomenės kūrybingumas: problemos ir iššūkiai

Creativity of the Society: Problems and Challenges 39

GLOBALIZACIJA, EUROPOS SAJUNGOS PLĖTRA, REGIONALIZAVIMO PROCESAI: POKYČIAI IR NAUJI IŠŠŪKIAI

GLOBALIZATION, THE EUROPEAN UNION'S DEVELOPMENT, REGIONALIZATION PROCESSES: CHANGES AND NEW CHALLENGES

B. Melnikas. Verslo ir viešosios veiklos subjektai globalizacijos ir internacionalizavimo procesų sąlygomis: regionalizacija ir orbitų modelis

Business and Public Sector Subjects in the Conditions of Globalization: Regionalization and "Orbital" Model 46

A. Tonkūnaitė. Socialiniai ir ekonominiai pokyčiai Rytų ir Vidurio Europos šalyse: valstybės vaidmuo

Social and Economic Changes in the East and Central European Countries: the Role of the State 55

G. Sinkevičius, V. Lingaitis. Geležinkelių transportas Europos Sąjungoje: raida, tendencijos ir šiuolaikiniai iššūkiai

Railway Transport in the European Union: Development Tendencies and New Challenges 71

D. Vidickienė, R. Melnikienė, Ž. Gedminaitė-Raudonė. Klimato kaita: poveikis Lietuvos žemės ir miškų ūkiui

Climate Change: Influence on Agriculture and Forestry in Lithuania 82

VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO INSTITUCIJOS: VEIKLOS TOBULINIMAS

PUBLIC ADMINISTRATION INSTITUTIONS: PERFORMANCE IMPROVEMENT

G. Vilkelis. Viešojo administravimo institucijų personalo tarnybos ir jų veikla: administracinis teisinis reglamentavimas ir jo tobulinimas

Personnel Departments of Public Administration Institutions and their Activities: Administrative Legal Regulation and its Improvement 90

Gerbiamieji skaitytojai!

„Viešojo administravimo“ žurnalas prioritetini dėmesį skiria šiuolaikinės visuomenės modernizavimo ir jos gyvenime panaudojamų viešosios vadybos ir administravimo priemonių tobulinimo tematikai.

Akivaizdu, kad ši tematika apima daug įvairių sričių, kurių kiekviena reikalauja ir rimtų mokslinių tyrimų, ir polinkių adekvačiai suvokti ir spręsti aktualias praktines problemas.

Šiame „Viešojo administravimo“ žurnalo numeryje skelbiami straipsniai yra skiriami keblioms ir itin reikšmingoms visuomenės modernizavimo ir viešosios politikos, vadybos ir administravimo tobulinimo tematikos sritims: tai inovacijų, aukštojo mokslo ir technologijų pažangos aktyvinimo, įvairių globalizacijos reiškinių bei regionų plėtros ir integracinių procesų Europos Sąjungoje bei reagavimui į naujus iššūkius skirtos viešosios vadybos tobulinimo tematika.

Minėtųjų tematikos sričių svarbą ir reikšmingumą nulemia tiek globaliu mastu pasireiškiantys socialiniai, ekonominiai, technologiniai ir netgi klimato pokyčiai, tiek nauji reiškiniai, išreiškiantys žiniomis grindžiamos visuomenės bei žinių ekonomikos kūrimą, tiek Europos Sąjungos plėtros procesai, tiek ir pastaruoju metu pasireiškiančio ekonomikos nuosmukio bei esminių gyvenimo būdo pokyčių aplinkybės: siekiai tinkamai reaguoti į šiuos iššūkius bei aplinkybes reikalauja ir naujų mokslinių tyrimų, ir naujų idėjų, skirtų kryptingai tobulinti viešąją vadybą ir administravimą.

Šiame „Viešojo administravimo“ žurnalo numeryje skelbiamos publikacijos tam tikra prasme reprezentuoja labai perspektyvias bei padidinto dėmesio reikalaujančias viešąjais politikai, vadybai ir administravimui skirtų tolimesnių mokslinių tyrimų bei praktinės veiklos plėtojimo kryptis.

Kaip viena tokių krypčių yra pažymėtinas viešosios politikos, vadybos ir administravimo tobulinimas žinių visuomenės ir žinių ekonomikos kūrimo, inovacijų skatinimo, aukštojo mokslo sistemos modernizavimo bei technologijų pažangos aktyvinimo srityje: tolimesni moksliniai tyrimai ir praktiniai darbai šia kryptimi galėtų būti orientuoti į sudarymą sąlygų tam, kad visuomenėje realiai būtų įgyvendinamos

nuostatos inicijuoti, skleisti bei visose gyvenimo srityse pritaikyti įvairias naujausiais tyrimais grįstas socialines, verslo bei technologines inovacijas, kad būtų visapusiškai skatinama aukštojo mokslo plėtra ir kad tolimesnis ekonomikos augimas būtų grindžiamas aukštųjų technologijų sektoriaus plėtojimu. Beje, akivaizdu, kad inovacijų skatinimas, aukštojo mokslo sistemos modernizavimas bei aukštųjų technologijų sektoriaus plėtra gali būti suvokiami kaip esminė prielaida įveikti ekonomikos nuosmukio laikotarpio sunkumus ir įgyvendinti spartaus ekonomikos augimo bei gerovės kilimo lūkesčius.

Kita labai perspektyvi bei didelio dėmesio reikalaujanti viešąjais politikai, vadybai ir administravimui skirtų tolimesnių mokslinių tyrimų bei praktinės veiklos plėtojimo kryptis – sudarymas prielaidų viešosios politikos, vadybos ir administravimo priemonėmis kryptingai ir efektyviai reaguoti į tuos iššūkius, kurie kyla globalizacijos sąlygomis, ypač – kai tenka spręsti įvairias globalaus pobūdžio problemas. Savo ruožtu, tokių prielaidų sudarymas reikalauja harmoningai derinti įvairius tiek tarptautinio bendradarbiavimo bei integracinių ryšių aktyvinimo, tiek ir regioninės plėtros galimybes: konstruktyviai derinant polinkius tiek plėtoti tarptautinius bei integracinius ryšius, tiek ir prioritetiškai atsižvelgti į regioninės raidos poreikius, gali būti randami efektyvūs viešosios politikos, vadybos ir administravimo sprendimai, skirti įvairioms socialinio ekonominio gyvenimo sritims.

Tikimės, kad šiame „Viešojo administravimo“ žurnalo numeryje skelbiama medžiaga bus naudinga siekiant skatinti visuomenės aktyvumą viešosios politikos, vadybos ir administravimo tobulinimo srityje, ypač – ieškant tinkamų būdų tiek skatinti inovacijas bei plėtoti aukštąjį mokslą ir aukštųjų technologijų sektorių, tiek ir kryptingai reaguoti į poreikius tobulinti regionų socialinės ekonominės raidos vadybą, harmoningai valdyti įvairaus pobūdžio pokyčius, vykstančius integracinių procesų Europoje sąlygomis, bei savalaikiai atsižvelgti į globalių problemų sukeltą aplinkybes.

Sėkmės Jums, gerbiamieji skaitytojai!

Dear Readers!

The “*Viešasis administravimas*” (Public Administration) journal pays priority attention to topics related to modernisation of the contemporary society and to improvement of public management and administration measures applied in its life.

Obviously, such a diversity of topics covers numerous spheres each requiring both serious scientific research and human inclinations to adequately perceive and solve actual practical issues.

The present volume of the “*Viešasis administravimas*” journal includes publications devoted to a number of complicated and very significant spheres in modernisation of the society as well as improvement of public policies, management and administration: they embrace activation of progress in the spheres of innovations, higher education and technologies, different phenomena connected with globalisation as well as topics related to regional development and integration processes in the European Union and improvement of public management dedicated to reacting towards newly emerged challenges.

The importance and significance of the aforementioned topical spheres are factors predetermined both by social, economic, technological and even climatic changes happening on the global level, new phenomena expressing creation of a knowledge-based society and circumstances typical of the European Union expansion process as well as those characteristic of the economic recession that is manifesting itself currently and of the essential changes in the lifestyle: goals to react towards these challenges and circumstances adequately require both new scientific research and new ideas directed towards purposeful improvement in public management and administration.

In general, one may state that publications included in the present volume of the “*Viešasis administravimas*” journal are characterised not only by their thematic significance, but also by goals to attract much greater attention to new issues of public policies, management and administration inside our society.

The publications included in the present volume of “*Viešasis administravimas*” represent in a way very prospective spheres of future scientific research and development of practical activities devoted to public policies, management and administration that require increased attention.

Spheres like improvement of public policies, management and administration, development of a knowledge-based society and knowledge economy, as well as promotion of innovations, modernisation of the higher education system and activation of technological progress should be noted as one of the directions mentioned above: future scientific research and practical work in this field could be oriented towards providing conditions for realistic implementation of provisions in the society to initiate,

disseminate and apply various social, business and technological innovations based on the latest research in all the spheres of life, in order to achieve versatile promotion of higher education development and future economic growth based on expansion of the high-technology sector. It is by the way obvious that promotion of innovations, modernisation of the higher education system and development of the high-technology sector may be understood as an essential prerequisite to coping with the difficulties of the economic recession era and to implementation of rapid economic development and welfare growth expectations.

Another highly prospective direction in developing future scientific research and practical activities related to public policies, management and administration that requires great attention is provision of preconditions for purposeful and efficient reaction towards the challenges that arise under globalisation conditions (especially when a necessity arises to solve different issues having a global nature) by means of public policies, management and administration. In its own turn, provision of such preconditions requires harmonious tuning of different possibilities – both in relation with international cooperation and activation of integrative relationships, and with regional development: constructive tuning of tendencies, developing of international and integrative relations as well as paying attention to priority spheres in regional development are factors that provide possibilities to find efficient solutions in public policies, management and administration connected with various spheres in social-economic life.

It should be noted that the articles included in the present volume of the journal are written with a purpose to disclose possibilities of achieving such harmony not only in situations when specific issues are to be solved that arise as an outcome of social, economic and political transformations in Central and Eastern Europe, but also when analysing of transportation system development prospects is necessary with regard to globalisation and European integration challenges, and in cases when finding solutions is necessary as a reaction towards climate change.

We hope that the materials published in the present volume of the “*Viešasis administravimas*” journal will be useful as a tool to promote the society's activity in the sphere of public policy, management and administration improvement, especially in search for adequate ways to both promote innovations, develop higher education and the higher-technology sector, and to purposefully react towards needs for improvement in management of regional social-economical development, to harmoniously manage different changes taking place under the conditions of European integration processes as well as to timely take into account circumstances conditioned by global issues.

INOVACIJŲ POTENCIALAS LIETUVOJE: UNIVERSITETŲ VAIDMUO

INNOVATION POTENTIAL IN LITHUANIA: THE ROLE OF UNIVERSITIES

Albinas MARČINSKAS, prof. habil. dr.,
Gintaras BINKAUSKAS,
Vilniaus universitetas

Albinas MARCINSKAS, Prof Dr Habil
Gintaras BINKAUSKAS,
Vilnius University

Santrauka

Vis labiau didėjant atotrūkiui tarp valstybių ekonominių galių (arba ir atotrūkiui tarp turtingiausių ir vargingiausių šalių) Lietuva turi sistemiskai didinti savo ekonomikos inovacینگumą. Pagrindiniu to šaltiniu buvo ir lieka mūsų gyventojų išsilavinimas ir mokslinis raštingumas, išskirtinai sietinas su universitetais.

Atkreipiamas dėmesys į tai, kad jau per pastaruosius du dešimtmečius susiformavo trečioji universitetų (šalia tradicinių žinių perdavimo ir mokslo) misija – verslininkiškumas. Reikalas tas, kad šitai aktyvino mažėjantis universitetų finansavimas, akivaizdžiai didėjanti dėl to konkurencija. Pagaliau pati visuomenė (juo labiau įvertinat besiformuojančios chroniškos ekonomines krizės iššūkius) tikisi (įvertinant intelektualinį universitetų potencialą) paramos sprendžiant ekonomines ir socialines problemas. Tačiau Lietuvos universitetai užsienio tyrėjų laikomi nelanksčiais ir neskatinančiais mokslininkų verslumo. Šito neskatina pati universitetų finansavimo ir mokslinės produkcijos vertinimo tvarka, nors integruotų mokslo verslo slėnių steigimas, pati mokslo ir studijų įstatymo koncepcija sudaro universitetų verslumui bent jau bazines prielaidas.

Tyrimas, atliktas trijuose inovacینگiausiuose Lietuvos universitetuose, atskleidė: 1) esminė problema, daranti įtaką inovacinei universitetų veiklai, yra jaunų darbuotojų tyrėjų išlaikymas universitete; 2) reikalingų tyrimams prietaisų ir įrangos įsigijimas; 3) mažiausia problema – kūrybinės palaikomosios aplinkos universitete sukūrimas; 4) svarbiausia priežastis, verčianti mokslininkus verslininkus palikti universitetą, yra ekonominė; 5) universitetų mokslininkai ir dėstytojai savo kolegų mokslininkų verslininkų veiklą vertina gana palankiai (55,7 iš apklaustųjų pasirinko vertinimą „daugiau palankiai“ ir „palankiai“). Iš to išeina, kad verslus universitetas daugumai nėra nei savaiminis blogis, nei tolygus moksliniam kapitalizmui; 6) tarp priežasčių, trukdančių ar keliančių baimę pradėti verslą, svarbiausia laikoma startinio kapitalo gavimas (78,5 atsakymų); 7) apklausti universitetų dėstytojai labiausiai pageidautų gauti teisinių žinių.

Straipsnis recenzuotas

Summary

As the gap between economic powers (or the gap between the richest and poorest countries) grows, Lithuania must systematically increase its economic innovativeness. The main source of it has been and still remains the level of education and scientific literacy of our citizens, utterly related to universities.

It is also pointed out that in the two past decades, a third mission (along with traditional knowledge sharing and science) has been formed – entrepreneurship. In fact, this was forced by decreased funding of universities, and, as a result, significantly growing competitiveness. Finally, the society itself (especially when evaluating challenges of the forming chronic crisis) is expecting (evaluating the economic potential of universities) assistance in addressing economic and social problems. However, Lithuanian universities are seen by foreign researchers as inflexible and unable to encourage entrepreneurship of scientists. It is discouraged by the evaluation system related to funding and scientific production of universities. Though, the establishment of integrated scientific business valleys and the concept of the Law on Higher Education and research create at least basic presumptions of university entrepreneurship.

The research performed at the three most innovative Lithuanian universities reveals that 1) the fundamental problem influencing innovative activity of universities is related to sustaining of young researcher employees at universities; 2) the second issue is obtaining instruments and equipment required for research; 3) the least significant issue is development of a creativity-supportive environment at universities; 4) the most important reason forcing scientist entrepreneurs to leave universities is economic issues; 5) scientists and teachers of universities evaluate the activity of their colleagues – scientist entrepreneurs sufficiently positively (55,7 per cent of the respondents have chosen the value “more positively” or “positively”). Therefore, for the majority, an entrepreneurial university is neither a natural evil, nor an equivalent to scientific capitalism; 6) among the causes of difficulties or fear to establish a business, the most important is obtaining the initial capital (78,5 per cent of answers); 7) the interviewed university teachers mostly prefer to receive legal knowledge.

AUKŠTŲJŲ MOKYKLŲ PLĖTRA EKONOMIKOS MODERNIZAVIMO KONTEKSTE

DEVELOPMENT OF HIGHER SCHOOLS IN THE CONTEXT OF ECONOMIC MODERNISATION

Kęstutis PELECKIS, doc. dr.,

Valentina PELECKIENĖ, dr.,

Vilniaus Gedimino technikos universitetas

Kęstutis PELECKIS, Assoc Prof Dr

Valentina PELECKIENĖ, Dr,

Vilnius Gediminas Technical University

Santrauka

Straipsnyje nagrinėjamos aukštųjų mokyklų potencialo plėtros ir ekonomikos modernizavimo sąsajos. Teigiama, kad Lietuvos ekonomikos modernizavimo procesus skatina ir išoriniai, ir vidiniai veiksniai: rinkos principais grindžiama ūkio plėtra, globalizacija, žinioms imlių sektorių augimas, Lietuvos integracijos į Europos Sąjungos ekonominę, kultūrinę ir švietimo erdvę aktyvinimas ir kt.

Akcentuojama, kad aukštosios mokyklos turi didelę įtaką ekonomikos modernizavimui, atlikdamos kūrybinės ir aktyvios jėgos vaidmenį. Šiuo metu aktyviau tokių vaidmenį atlikti trukdo du tarp savęs susiję veiksniai: nepakankamas aukštojo mokslo kaip sistemos gebėjimas atitikti rinkos poreikius ir gana lėti aukštųjų mokyklų vidinės veiklos tobulinimo tempai. Lietuvai labai svarbu, kad visos aukštojo mokslo institucijos tobulintų savo veiklą ir atitiktų Europos reikalavimus pagal visuotinai priimtinus kriterijus. Atsiveriant Europos darbo rinkai svarbu, kad mūsų šalies aukštojo mokslo sistema galėtų parengti gerai išsilavinusią darbo jėgą, galinčią joje būti konkurencinga. Atlikus Europos Sąjungos ekonomikos modernizavimo krypties analizę, daroma išvada, kad kur kas didesnę indėlį į ekonomikos modernizavimą gali įnešti ir aukštojo mokslo sistema. Nuolat augant gamybos ir paslaugų mokslo imlumui, ekonomika vis labiau remiasi mokslo žiniomis. Todėl vis svarbesni tampa moksliniai šio proceso spartinimo šaltinių tyrinėjimai. Lietuva kaip Europos Sąjungos narė vystydama siekia Lisabonos strategijoje suformuluoto tikslo – kartu su kitomis ES šalimis tapti „konkurencingusia ir dinamiškiausia žinių pagrindu augančia ekonomika pasaulyje“.

Straipsnyje teigiama, kad tolesnė aukštųjų mokyklų potencialo plėtra nestiprinant ryšių su verslu yra neįmanoma. Reikia ieškoti ir diegti naujas aukštųjų mokyklų bei verslo bendradarbiavimo formas ir struktūras.

Autorių nuomone, bendradarbiavimas vystytinas šiose srityse:

- ◆ Atliktų mokslo tiriamųjų ir projektavimo konstravimo darbų rezultatų diegimas.

- ◆ Naujų, konkrečioms verslo įmonėms aktualių, mokslo tiriamųjų, projektavimo ir konstravimo darbų vykdymas.
- ◆ Verslo įmonių darbuotojų kvalifikacijos kėlimas.
- ◆ Studentų pažintinių ir profesinės veiklos praktikų atlikimas verslo įmonėse.
- ◆ Aukštųjų mokyklų pedagoginių ir mokslo darbuotojų stažuotės verslo įmonėse.
- ◆ Bendrų darbų aprūpinimas atitinkamos kvalifikacijos specialistais.
- ◆ Tikslinis bakalaurų, magistrų, mokslo daktarų rengimas verslo įmonėms.

Kaip rodo praktika, šiuo metu aukštojo mokslo sistemos funkcionavimu nepatenkinta ir valstybė, ir visuomenė, ir aukštųjų mokyklų bendruomenės. Gausėnis verslo atstovų dalyvavimas aukštųjų mokyklų, universitetų, jų fakultetų tarybose, mokymo programų rengimo grupėse padėtų geriau, objektyviau fiksuoti ūkio, ekonomikos, verslo subjektų poreikius konkrečių specialybių ir specializacijų absolventams. Taigi aukštosios mokyklos potencialas turi būti adaptyvus. Verslo įmonių užsakymai parengti atitinkamus specialistus padėtų jiems suteikti konkretesnių, praktiškesnių žinių, kompetencijų, gebėjimų, įgūdžių. Bendradarbiavimas mokymo procese leistų maksimaliai sutrumpinti absolventų adaptacijos periodą, nes jie galėtų atlikti praktikas ir kitus darbus konkrečiose verslo įmonėse. Baigę studijas, absolventai turėtų nemažų garantijų, kad bus įdarbinti.

Pabrėžiama, kad aukštųjų mokyklų ir verslo integracinių procesų stiprinimui impulsą turėtų duoti valstybė. Verslo dalyvavimą aukštųjų mokyklų potencialo plėtros ir realizavimo procesuose turėtų išjudinti mokesčių lengvatos verslo subjektams, investuojantiems į studijas, mokslo tiriamuosius, projektavimo ir konstravimo bei kitus darbus, kuriuos verslui gali atlikti aukštosios mokyklos. Valstybė turėtų sukurti tokias sąlygas, kuriomis verslas norėtų investuoti į aukštąjį mokslą. Verslo

įmonėms dažnai reikalingi kompleksiniai darbai su mokslinio tyrimo elementais. Aukštosios mokyklos turi įvairių mokslo krypčių specialistų, kurių sujungimas į darbo grupes padėtų spręsti kompleksines mokslines technines problemas.

Straipsnis recenzuotas

Summary

This article deals with the relationship among the development of higher schools potential and economic modernization. It is argued that the processes of modernization Lithuania's economy are promoted by external and internal factors: market-based economic development, globalization, growth of knowledge-intensive industries, the activation of Lithuania's integration into the European Union's economic, cultural and educational space and other. It is emphasized that higher schools have a significant impact on economic modernization because of the role on creative and active workforce. Currently, interference for performance of such active role depend on two factors, which are interrelated: the lack of higher school as a system to meet the needs of the market and the relatively slow speed of higher schools internal improvements. It is very important for Lithuania that all institutions of higher education would develop their activity and meet the requirements of European generally accepted criteria. It is important that our system of higher education could prepare well-educated workforce able to stay competitive during the period when the labor market of Europe is opening.

After the completing the analyzis of European Union's economic modernization trends, it was concluded that a higher education can have greater contribution to economic modernization. The economy is relying more on scientific knowledge as constantly is growing the capacity of science in production and services. So more important become scientific researches of accelerarating up these processes. Lithuania as member state of EU in its development is seeking the objectives, formulated in the Lisbon strategy, - to become along with other EU countries "the most competitive and dynamic knowledge-based economy in the world."

The article states that it is impossible further development of higher school's potential without making the links with business more stronger.

There is a need to search for and install a new forms of higher schools and business partnership and structures. According to the authors there is a need to develop cooperation in these areas:

- ◆ Introduction the results of scientific researches and engineering design works;
- ◆ Accomplishment of the new, relevant to specific businesses, scientific researches, engineering design works;
- ◆ Businesses staff training;
- ◆ Performance of students' cognitive and professional practices in the business enterprises;
- ◆ Internships of higher school teachers and researches in the business enterprises;
- ◆ Supply of qualified professionals for common jobs;
- ◆ Target preparation of undergraduates, master's, doctor's for business.

As practice shows, that at present the state, public and university community are not satisfied with current higher education system and it's functioning. The wider participation of business representatives in the higher schools, universities and in the faculty councils, in the curriculum development groups will enable better and more objective to capture the economic and business needs for specific professions and specialization's graduates.

Thus, the potential of higher education must be adaptive. The orders of business to prepare relevant professionals, would enable them to provide more specific, practical knowledge, skills, and abilities. Cooperation in the training process would help reduce the maximum of adaptation period of graduates, as they could perform practice and other works in specific businesses.

Graduates, should have substantial assurance that they will be employed. It is stressed that the signal for strengthening integration of universities with the business should be given by the state. Participation of business in development of higher education processes would move tax incentives for business investments into education, research, design, construction and other works that business can contribute into higher school.

The state should create such conditions under which the business would like to invest into higher education. Businesses are often required for complex of works with elements of scientific research. Higher schools have science professionals in different fields, which connecting into working groups would enable to solve complex of scientific-technical problems.

AUKŠTŪJŲ MOKYKLŲ PLĖTRA EKONOMIKOS MODERNIZAVIMO KONTEKSTE

DEVELOPMENT OF HIGHER SCHOOLS IN THE CONTEXT OF ECONOMIC MODERNISATION

Kęstutis PELECKIS, doc. dr.,
Valentina PELECKIENĖ, dr.,
Vilniaus Gedimino technikos universitetas

Kęstutis PELECKIS, Assoc Prof Dr
Valentina PELECKIENĖ, Dr,
Vilnius Gediminas Technical University

Santrauka

Straipsnyje nagrinėjamos aukštųjų mokyklų potencialo plėtros ir ekonomikos modernizavimo sąsajos. Teigiama, kad Lietuvos ekonomikos modernizavimo procesus skatina ir išoriniai, ir vidiniai veiksniai: rinkos principais grindžiama ūkio plėtra, globalizacija, žinioms imlių sektorių augimas, Lietuvos integracijos į Europos Sąjungos ekonominę, kultūrinę ir švietimo erdvę aktyvinimas ir kt.

Akcentuojama, kad aukštosios mokyklos turi didelę įtaką ekonomikos modernizavimui, atlikdamos kūrybinės ir aktyvios jėgos vaidmenį. Šiuo metu aktyviau tokį vaidmenį atlikti trukdo du tarp savęs susiję veiksniai: nepakankamas aukštojo mokslo kaip sistemos gebėjimas atitikti rinkos poreikius ir gana lėti aukštųjų mokyklų vidinės veiklos tobulinimo tempai. Lietuvai labai svarbu, kad visos aukštojo mokslo institucijos tobulintų savo veiklą ir atitiktų Europos reikalavimus pagal visuotinai priimtinus kriterijus. Atsiveriant Europos darbo rinkai svarbu, kad mūsų šalies aukštojo mokslo sistema galėtų parengti gerai išsilavinusią darbo jėgą, galinčią joje būti konkurencinga. Atlikus Europos Sąjungos ekonomikos modernizavimo krypties analizę, daroma išvada, kad kur kas didesnę indėlį į ekonomikos modernizavimą gali įnešti ir aukštojo mokslo sistema. Nuolat augant gamybos ir paslaugų mokslo imlumui, ekonomika vis labiau remiasi mokslo žiniomis. Todėl vis svarbesni tampa moksliniai šio proceso spartinimo šaltinių tyrinėjimai. Lietuva kaip Europos Sąjungos narė vystydama siekia Lisabonos strategijoje suformuluoto tikslo – kartu su kitomis ES šalimis tapti „konkurencingiausia ir dinamiškiausia žinių pagrindu augančia ekonomika pasaulyje“.

Straipsnyje teigiama, kad tolesnė aukštųjų mokyklų potencialo plėtra nestiprinant ryšių su verslu yra neįmanoma. Reikia ieškoti ir diegti naujas aukštųjų mokyklų bei verslo bendradarbiavimo formas ir struktūras.

Autorių nuomone, bendradarbiavimas vystytinas šiose srityse:

- ◆ Atliktų mokslo tiriamųjų ir projektavimo konstravimo darbų rezultatų diegimas.
- ◆ Naujų, konkrečioms verslo įmonėms aktualių, mokslo tiriamųjų, projektavimo ir konstravimo darbų vykdymas.
- ◆ Verslo įmonių darbuotojų kvalifikacijos kėlimas.
- ◆ Studentų pažintinių ir profesinės veiklos praktiškų atlikimas verslo įmonėse.
- ◆ Aukštųjų mokyklų pedagoginių ir mokslo darbuotojų stažuotės verslo įmonėse.
- ◆ Bendrų darbų aprūpinimas atitinkamos kvalifikacijos specialistais.
- ◆ Tikslinis bakalauro, magistrų, mokslo daktarų rengimas verslo įmonėms.

Kaip rodo praktika, šiuo metu aukštojo mokslo sistemos funkcionavimu nepatenkinta ir valstybė, ir visuomenė, ir aukštųjų mokyklų bendruomenės. Gausesnis verslo atstovų dalyvavimas aukštųjų mokyklų, universitetų, jų fakultetų tarybose, mokymo programų rengimo grupėse padėtų geriau, objektyviau fiksuoti ūkio, ekonomikos, verslo subjektų poreikius konkrečių specialybių ir specializacijų absolventams. Taigi aukštosios mokyklos potencialas turi būti adaptyvus. Verslo įmonių užsakymai parengti atitinkamus specialistus padėtų jiems suteikti konkretesnių, praktiškesnių žinių, kompetencijų, gebėjimų, įgūdžių. Bendradarbiavimas mokymo procese leistų maksimaliai sutrumpinti absolventų adaptacijos periodą, nes jie galėtų atlikti praktikas ir kitus darbus konkrečiose verslo įmonėse. Baigę studijas, absolventai turėtų nemažą garantiją, kad bus įdarbinti.

Pabrėžiama, kad aukštųjų mokyklų ir verslo integracinių procesų stiprinimui impulsą turėtų duoti

valstybė. Verslo dalyvavimą aukštųjų mokyklų potencialo plėtros ir realizavimo procesuose turėtų išjudinti mokesčių lengvatos verslo subjektams, investuojantiems į studijas, mokslo tiriamuosius, projektavimo ir konstravimo bei kitus darbus, kuriuos verslui gali atlikti aukštosios mokyklos. Valstybė turėtų sukurti tokias sąlygas, kuriomis verslas norėtų investuoti į aukštąjį mokslą. Verslo įmonėms dažnai reikalingi kompleksiniai darbai su mokslinio tyrimo elementais. Aukštosios mokyklos turi įvairių mokslo kryptių specialistų, kurių sujungimas į darbo grupes padėtų spręsti kompleksines mokslines technines problemas.

Straipsnis recenzuotas

Summary

This article deals with the relationship among the development of higher schools potential and economic modernization. It is argued that the processes of modernization Lithuania's economy are promoted by external and internal factors: market-based economic development, globalization, growth of knowledge-intensive industries, the activation of Lithuania's integration into the European Union's economic, cultural and educational space and other. It is emphasized that higher schools have a significant impact on economic modernization because of the role on creative and active workforce. Currently, interference for performance of such active role depend on two factors, which are interrelated: the lack of higher school as a system to meet the needs of the market and the relatively slow speed of higher schools internal improvements. It is very important for Lithuania that all institutions of higher education would develop their activity and meet the requirements of European generally accepted criteria. It is important that our system of higher education could prepare well-educated workforce able to stay competitive during the period when the labor market of Europe is opening.

After the completing the analysis of European Union's economic modernization trends, it was concluded that a higher education can have greater contribution to economic modernization. The economy is relying more on scientific knowledge as constantly is growing the capacity of science in production and services. So more important become scientific researches of accelerating up these processes. Lithuania as member state of EU in its development is seeking the objectives, formulated in the Lisbon strategy, - to become along with other EU countries "the most competitive and dynamic knowledge-based economy in the world."

The article states that it is impossible further development of higher school's potential without making the links with business more stronger.

There is a need to search for and install a new forms of higher schools and business partnership and structures. According to the authors there is a need to develop cooperation in these areas:

- ◆ Introduction the results of scientific researches and engineering design works;
- ◆ Accomplishment of the new, relevant to specific businesses, scientific researches, engineering design works;
- ◆ Businesses staff training;
- ◆ Performance of students' cognitive and professional practices in the business enterprises;
- ◆ Internships of higher school teachers and researches in the business enterprises;
- ◆ Supply of qualified professionals for common jobs;
- ◆ Target preparation of undergraduates, master's, doctor's for business.

As practice shows, that at present the state, public and university community are not satisfied with current higher education system and it's functioning. The wider participation of business representatives in the higher schools, universities and in the faculty councils, in the curriculum development groups will enable better and more objective to capture the economic and business needs for specific professions and specialization's graduates.

Thus, the potential of higher education must be adaptive. The orders of business to prepare relevant professionals, would enable them to provide more specific, practical knowledge, skills, and abilities. Cooperation in the training process would help reduce the maximum of adaptation period of graduates, as they could perform practice and other works in specific businesses.

Graduates, should have substantial assurance that they will be employed. It is stressed that the signal for strengthening integration of universities with the business should be given by the state. Participation of business in development of higher education processes would move tax incentives for business investments into education, research, design, construction and other works that business can contribute into higher school.

The state should create such conditions under which the business would like to invest into higher education. Businesses are often required for complex of works with elements of scientific research. Higher schools have science professionals in different fields, which connecting into working groups would enable to solve complex of scientific-technical problems.

VIEŠOJI POLITIKA PLĖTOJANT INOVACIJAS IR AUKŠTĄSIAS TECHNOLOGIJAS

PUBLIC POLICY IN DEVELOPING INNOVATIONS AND HIGH TECHNOLOGIES

Eugenijus CHLIVICKAS, prof. dr.

Vilniaus Gedimino technikos universitetas,
Lietuvos viešojo administravimo lavinimo institucijų
asociacijos prezidentas

Neringa PETRAUSKAITĖ,

Vilniaus Gedimino technikos universitetas

Eugenijus CHLIVICKAS, Prof Dr

Vilnius Gediminas Technical University,
President of Lithuanian Public Administration
Training Association

Neringa PETRAUSKAITE

Vilnius Gediminas Technical University

Santrauka

Aukštųjų technologijų plėtros pagrindas – inovacijų plėtros politika, vykdoma taikant inovacijų plėtros modelius, nes aukštosios technologijos yra technologinės inovacijos – vienas iš inovacijų politikos subjektų.

Yra žinomos trys inovacijų plėtros teorijos: nacionalinės inovacijų sistemos, Sabato trikampio ir trigubos spiralės teorijos. Šių teorijų kontekste viešojo sektoriaus vaidmuo buvo suvokiamas skirtingai: Sabato trikampio teorijoje valdžia ir viešasis sektorius atlieka centrinį vaidmenį plėtojant inovacijas ir yra inovacijų varomoji jėga, o nacionalinės inovacijų sistemos teorija teigia, kad valdžia atlieka tik koordinatoriaus vaidmenį.

Pažangiausia laikoma trigubos spiralės teorija, skirta inovacijų ir kartu aukštųjų technologijų plėtrai, teigia, kad pagrindinis valdžios ir viešojo sektoriaus vaidmuo plėtojant aukštąsias technologijas yra politikos formavimas ir jos įgyvendinimas. Įgyvendindama aukštųjų technologijų plėtros politiką, valdžia prisideda tiesiogiai ir netiesiogiai pasitelkdama įvairius instrumentus. Jie skirti mokestiniam skatinimui (tiesioginės finansinės priemonės, netiesioginės fiskalinės priemonės, katalitinės finansinės priemonės) bei paramos mokslo ir technologijų infrastruktūros srityje kūrimui, informacijos viešinimui ir sklaidai, taip pat tiesioginei pagalbai, savarankiškai vykdant MTEP ir teikiant užsakyamus MTEP tokiai plėtrai.

Sistemiškai įvertinti viešojo sektoriaus indėlį į aukštųjų technologijų plėtrą gana sudėtinga dėl kai kurių priežasčių: reprezentatyvių duomenų prieinamumas yra komplikotas arba jų surinkimo sąnaudos gana didelės. Be to, viešojo sektoriaus

indėlis, plėtojant aukštąsias technologijas, yra plataus spektro ir dažnai neatsiejamas nuo kitų aukštųjų technologijų plėtros sistemos elementų indėlio. Todėl siekiant sistemaiškai įvertinti viešojo sektoriaus indėlį aukštųjų technologijų plėtrai, galima išskirti kelis prioritetus. Visų pirma būtina iš lengvai prieinamų duomenų rodiklių, nusakančių tiesioginį ir netiesioginį viešojo sektoriaus indėlį į aukštųjų technologijų ir jai artimų sričių plėtrą, sudaryti rodiklių sistemą viešojo sektoriaus indėlio aukštųjų technologijų plėtrai vertinti. Be to, atliekant viešojo sektoriaus indėlio į aukštųjų technologijų plėtrą sisteminių vertinimą, būtina tai daryti sistemaiškai – neatsiejant jo nuo kitų sistemos elementų indėlio vertinimo.

Straipsnis recenzuotas

Summary

High technology development is based on the policy of innovation development, that is developed on the basis of innovation development models since high technology is a technological innovation – one of innovation policy actors.

There are known three theories of innovation development: „National innovation system“, „Sabato triangle“ and „Triple helix“ theories. The understanding of role of public sector according to these theories differs: the government and public

sector is treated as a leading actor and is a driving force of innovation, whereas „National innovation system“ theory states that government has a only a coordinating role in innovation development.

Theory of „Triple helix“, stating that the main role of government and public sector is development of policy and its implementation, is recognised as the most advanced innovation theory as well as high technologies development theory. While implementing the high technology development policy the government contributes both directly and indirectly, through a set of instruments. They are intended for the fiscal incentives (direct financial instruments, the indirect fiscal instruments, the catalytic instruments) and support for science and technology infrastructure development, information dissemination and publicity, as well as direct support to the independent R&D and the provision of R&D for such development.

Systematic evaluation of the public sector's contribution to the development of high technologies is

quite complicated for a number of reasons: the availability of representative data is problematic or its collection costs are relatively high; the public sector contribution to the development of high technologies is of quite a broad spectrum (both direct and indirect) and in some cases is inseparable from the input of other elements of high technology development system.

Therefore, in order to systematically evaluate the contribution of the public sector input for high tech development, the following priorities can be settled.

First of all to differentiate in-put figures from existing figure system that establishes both, direct and indirect public sector's input to the high technology as well as similar fields development, in order to establish a system of figures that creates conditions for systematic evaluation of public sector's input. As well to evaluate public sector's input in development of the high technology in regard of input of other elements of the system that contributes to the development of the high technology.

VISUOMENĖS KŪRYBINGUMAS: PROBLEMOS IR IŠŠŪKIAI

CREATIVITY OF SOCIETY: PROBLEMS AND CHALLENGES

Aurimas VENCKŪNAS,
Vytauto Didžiojo universitetas

Aurimas VENCKUNAS
Vytautas Magnus University

Santrauka

Straipsnyje išryškinama kūrybingumo svarba visuomenei. Visuomenėje vyksta įvairūs procesai: didėja atskirtis, pastebimos naujos konkurencijos apraiškos, sparčiai plėtojasi informacinės technologijos (internetas, mobilusis ryšys). Siekiant į tai sureaguoti, reikia naujų sprendimų kūrybingumui skatinti. Straipsnyje nagrinėjama mokslinę problemą būtų galima apibrėžti kaip visuomenės kūrybingumo stoką. Norint plačiau atskleisti šią temą, kūrybingumo stoka nurodoma kaip dabartinės visuomenės problema, ir pristatomas perspektyvus būdas kūrybingumui didinti – kultūros skatinimas.

Kūrybingumo stoką kaip dabartinės visuomenės problemą nurodo XXI a. pradžioje atlikti tyrimai (įvairių Vakarų civilizacijos valstybių technologinio kūrybingumo indekso skaičiavimai). Jie liudija, kad gebėjimas naudotis tobuliausiomis informacinėmis technologijomis pats savaime neužtikrina visuomenei jos kūrybinių galimybių. Kūrybingumo didinimo svarbą taip pat pagrindžia galimi iššūkiai visuomenei ateityje. Labiausiai tikėtinas iššūkis ateityje bus vadinamoji svajonių visuomenė, tačiau jos tyrinėjimai paremti tik Vakarų visuomenių (t. y. turtingų visuomenių) pavyzdžiu ir nėra nustatyta ar prognozuojama, kada ji prasidės.

Ypač perspektyvus būdas visuomenės kūrybingumui didinti yra kultūros skatinimas. Jį patvirtina 2009 m. Europoje atliktas tyrimas „Kultūros įtaka kūrybiškumui“, iš dalies – ir etinės aplinkybės bei įvairių sričių (kultūros, politikos) atstovai. Paminėtina, kad kitais būdais (keičiant vidurinio ar aukštojo mokslo sistemą) galėtų būti didinamas tik dalies visuomenės (t. y. jaunosios kartos: vaikų ar studentų), o ne visos visuomenės kūrybingumas. Apibendrinant kultūros skatinimo nuostatas, pateikiamas mokslinėje literatūroje, taip pat tarptautinių organizacijų (Pasaulio Banko) kultūros strategijas, didesnių investicijų ir dėmesio turėtų susilaukti tokios kultūros sritys, kaip kultūrinis palikimas, bibliotekos, bendruomenių raidos skatinimas remiantis jų kultūrinėmis šaknimis.

Straipsnis recenzuotas

Summary

The article aims to highlight importance of creativity in society. Different processes take place in society: segregation increases, new forms of competition appear, information technologies (internet, mobile telephones) are rapidly developing. In order to react to these changes, new solutions to increase creativity are necessary. The scientific problem in the article can be defined as the lack of creativity. In order to discuss this issue more deeply, the lack of creativity is indicated as the problem of contemporary society, and a particularly promising way to increase creativity (promotion of culture) is presented.

The lack of creativity as the problem of contemporary society is indicated by the investigations at the beginning of the 21st century (calculations of technological creativity index of different Western countries). They show that the ability to use the best information technologies does not assure creative abilities of society. The need to increase creativity is proved by possible challenges to society in the future, too. The most probable challenge in the future will be the “dream society” but its investigations are based only on the example of Western societies (i.e. rich societies) and it is not defined or forecasted when it starts.

A particularly promising way to increase creativity of society is promotion of culture. It is confirmed by the European research “The Impact of Culture on Creativity” in 2009, and partly - by ethical circumstances and by representatives of different sectors (culture, policy). It should be noted that other ways (the change of general or higher education systems) could increase creativity only of a separate part of society (i.e. of young generation: children or students), and not of the whole society. Generalizing attitudes to cultural promotion in scientific literature, as well as cultural strategies of international organizations (World Bank), more investments and attitude should be allocated to the following cultural sectors: cultural heritage, libraries, cultural roots of communities.

VERSLO IR VIEŠOSIOS VEIKLOS SUBJEKTAI GLOBALIZACIJOS IR INTERNACIONALIZAVIMO PROCESŲ SĄLYGOMIS: REGIONALIZACIJA IR ORBITŲ MODELIS

BUSINESS AND PUBLIC SECTOR SUBJECTS IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION: REGIONALIZATION AND “ORBITAL” MODEL

Borisas MELNIKAS, prof. habil. dr.
Vilniaus Gedimino technikos universitetas

Borisas MELNIKAS, Prof Dr Habil
Vilnius Gediminas Technical University

Santrauka

Šis teorinio pobūdžio straipsnis skirtas verslo ir viešojoje veikloje veikiančių subjektų veiklos aktyvinimo problemoms ir prioritetams šiuolaikinėmis globalizacijos ir internacionalizavimo procesų sąlygomis.

Pagrindinis dėmesys teikiamas tarptautiniu mastu plėtojamos veiklos regionalizavimui, taip pat įvairiems subjektams būdingų interesų ir galimybių, padedančių plėtoti veiklą skirtinguose regionuose ir erdvėse, identifikavimui ir vertinimui, įvairių tokių veiklų plėtoti skirtų sprendimų, projektų bei jų variantų lyginamajai analizei.

Apibūdinta daugiadimensės regionalizacijos koncepcija, pasiūlytas orbitų modelis. Aptariamos galimybės naudoti daugiadimensės regionalizacijos koncepciją ir orbitų modelį internacionalizavimo ir regionalizacijos procesų strateginiams planams.

Straipsnis recenzuotas

Summary

This theoretical article is focused on problems and priorities of the activities of the subjects in business and public sectors in the contemporary conditions of globalization as well as of the internationalization processes of political, social, economic and technological development. The main attention is paid to the regionalization processes and to identification and evaluation of the various subject's interests in international activities and of the possibilities to increase activities in different regions, as well as to compare analysis of the different decisions on regional activities, projects and their variants.

The conception of multidimensional regionalization is described, the „orbital“ model is suggested. The possibilities to use the conception of multidimensional regionalization, as well as to use the „orbital“ model in strategic planning of internationalization and regionalization processes are discussed.

SOCIALINIAI IR EKONOMINIAI POKYČIAI RYTŲ IR VIDURIO EUROPOS ŠALYSE: VALSTYBĖS VAIDMUO

SOCIAL AND ECONOMIC CHANGES IN THE EAST AND CENTRAL EUROPEAN COUNTRIES: THE ROLE OF THE STATE

Agnė TONKŪNAITĖ,
Vilniaus universitetas,
EKT Grupė

Agne TONKUNAITE,
Vilnius University,
EKT Group

Santrauka

Rytų ir Vidurio Europos šalys, žlugus komunizmui, išgyveno transformacijos laikotarpį, kurio metu šalyse keitėsi ir kūrėsi naujos politinės, teisinės, ekonominės ir socialinės sistemos. Rytų ir Vidurio Europos šalyse XX a. 9-ojo dešimtmečio pradžioje centralizuotą planinę ekonomiką keitė kapitalistinės rinkos ekonomika, vyko demokratizacija, kūrėsi (atsikūrė) nacionalinės valstybės, kūrėsi naujos, į tarptautinius ir Europos Sąjungos teisės aktus orientuotos teisinės sistemos, vyko privatizacijos procesai, radosi privati veikla ir kita. Žlugus Sovietų Sąjungai ir egzistavusiai socialinio draudimo ir aprūpinimo sistemai, Rytų ir Vidurio Europos valstybės susidūrė su dar vienu iššūkiu – socialinės gerovės sistemų kūrimu. Perėjimas nuo komunistinio režimo prie laisvos rinkos ir demokratijos, įstojimas į Europos Sąjungą darė įtaką ne tik visuomenėse vykstantiems socialiniams ir ekonominiams pokyčiams, bet ir gyventojų sąmonei, t. y. vyko tiek vertybiniai, tiek nuostatų pokyčiai, keitėsi (ir keičiasi) lūkesčiai valstybės atžvilgiu.

Remiantis Rytų ir Vidurio Europos šalyse (Baltarusijoje, Bulgarijoje, Čekijoje, Estijoje, Vengrijoje, Latvijoje, Lietuvoje, Moldovoje, Lenkijoje, Rumunijoje, Rusijoje, Slovakijoje ir Ukrainoje) 2007 m. atlikto reprezentatyvaus tyrimo duomenimis, straipsnyje pristatomi gyventojų požiūrių skirtumai vertinant valstybės atsakomybę pagrindiniais socialinės rizikos atvejais – užtikrinant darbą kiekvienam, norinčiam dirbti; sveikatos apsaugą sergantiems, tinkamą gyvenimo lygį bedarbiams.

Straipsnis recenzuotas

Summary

After the collapse of communism, the East and Central European countries experienced the transformation period. During this period the new political, law, economical and social systems were created. In 9th decade of the 20th century the planned centralized economy was replaced by capitalistic market economy, the democratization process started, state-hood were (re-) built. Also, the new law systems, matching international conventions and the European Union regulations, were created, the privatization process started and private economical activities emerged.

After the collapse of the Soviet Union, the East and Central European countries met the challenge to create the welfare states. Transition from the communist regime to the free market economy and democracy influenced not only the social and economical change in the society, but also the consciousness of its inhabitants.

Referring to the results of the representative social research, conducted in 13 East and Central European countries (Belarus, Bulgaria, Czech Republic, Estonia, Hungary, Latvia, Lithuania, Moldova, Poland, Romania, Russia, Slovakia and Ukraine) in 2007, this article presents the differences of attitudes towards the role of the government. The data is used from above mentioned research, conducted during implementation of Eurequal („Social Inequality and why it Matters for the Economic and Democratic Development of Europe and its Citizens: Post-Communist Central and Eastern Europe in Comparative Perspective“). The research results reveal the expectations of the East and Central Europeans towards the state in the case of social risks, specifically by providing a job for

everyone who wants one, providing health care for the sick, and providing a decent standard of living for the unemployed. The statistical modes (Univariate), which encompass variables of the country, income, position at work and sex, were tested. Three models presented in this article are statistically significant.

To sum up the research results, it is noticeable, that the expectations towards the state are high in all 13 East and Central European countries, both the men

and women. Comparing to the other states, the inhabitants of Ukraine, Moldova and Russia evaluate the responsibility of the state by providing the job to everyone who wants one mostly. Estonia could be characterized as a country, where the level of individual responsibility for individual welfare is high and less government responsibility in providing a job is expected. Latvians, Ukrainians and Romanians mostly expect government responsibility in securing the health services for the sick.

GELEŽINKELIŲ TRANSPORTAS EUROPOS SAJUNGOJE: RAIDA, TENDENCIJOS IR ŠIUOLAIKINIAI IŠŠŪKIAI

RAILWAY TRANSPORT IN THE EUROPEAN UNION: DEVELOPMENT TENDENCIES AND NEW CHALLENGES

Gintaras SINKEVIČIUS

AB „Lietuvos geležinkeliai“

Vytautas LINGAITIS, dr.,

Vilniaus Gedimino technikos universitetas

Gintaras SINKEVICIUS,

SC Lithuanian Railways

Vytautas LINGAITIS, Dr

Vilnius Gediminas Technical University

Santrauka

Straipsnyje apžvelgiama Europos Sąjungos geležinkelių transporto sistemos vystymosi raida, analizuojamos pagrindinės transporto sistemos plėtros gairės, iššūkiai, problemos ir tikslai. Vienus iš pagrindinių Europos transporto sistemos tikslų būtų galima įvardyti šiuos: sujungti labiausiai nutolusius vieną nuo kito ES taškus, kurti bendrą ir integralią ES transporto sistemą, sujungiant skirtingų ES valstybių transporto tinklus į vieną ES transporto tinklą TEN-T, kuriant aukšto lygio infrastruktūrą ir skatinant aplinkos nežalojančios transporto sistemos kūrimą.

Straipsnyje taip pat apžvelgiami procesai, susiję su pastarojo meto ekonomikos ir socialinio sektoriaus virsmis tarp Europos ir Azijos, dėl kurių atsiranda intensyvesnio krovinių vežimo ir prekių mainų tarp šių regionų proceso formavimosi tendencijos, kurios gali paskatinti naujų transporto sektoriaus plėtros gairių atsiradimą naujos ES transporto politikos formavimo kontekste. Dėl šių priežasčių gali atsirasti poreikis darninti ir unifikuoti tarptautinius vežimus geležinkeliais organizuojant krovinių vežimo procesą tarp skirtingų teisinės, ekonominės ir technologinės aplinkos erdvių.

Straipsnis recenzuotas

Summary

The article describes the tendencies of the European railway transport towards reforming processes of railway transport sector in European Union. The guidelines, challenges and goals of nowadays sustainable development of railway transport in Europe are carried out. As the main goals, for sustainable development of rail transport in Europe has to be considered: establishment of a single European railway network within the whole European territory, increasing the compatibility of different railway systems and to connecting them into one harmonised TEN-T railway network, as well as establishment of a high level of infrastructure and promotion of the development of environmentally friendly transport system.

The article also presents the situation in the frame of global economic and social changes between Europe and Asia and how it can influence into a more intensive international transportation processes and higher movement of goods with serious preconditions to set up of a new guidelines for transport development in the frame work of newly established European transport policy.

The last tendencies of ongoing processes in transport sector can presume the necessity for establishment of harmonised transportation system in a unified legal, economical and technological area.

KLIMATO KAITA: POVEIKIS LIETUVOS ŽEMĖS IR MIŠKŲ ŪKIUI

CLIMATE CHANGE: INFLUENCE ON AGRICULTURE AND FORESTRY IN LITHUANIA

Dalia VIDICKIENĖ, dr.

Rasa MELNIKIENĖ, dr.

Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas

Živilė GEDMINAITĖ-RAUDONĖ

Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas,

Vilniaus Gedimino technikos universitetas

Dalia VIDICKIENE, Dr,

Rasa MELNIKIENE, Dr

Lithuanian Institute of Agrarian Economics

Zivile GEDMINAITE-RAUDONE

Lithuanian Institute of Agrarian Economics,

Vilnius Gediminas Technical University

Santrauka

Žemės ir miškų ūkio sektorių prisitaikymo prie vis didėjančios klimato kaitos galimybės turi būti detalios analizuojamos, nes šie sektoriai ypač jautrūs klimato pokyčiams. Straipsnyje pristatomi Lietuvos agrarinės ekonomikos institute atlikto tyrimo, skirto svarbiausioms grėsmėms ir galimybėms identifikuoti, kilusioms Lietuvos žemės ir miškų ūkio sektoriams, rezultatai. Vertės grandinės modelio taikymas analizei leido nuosekliai peržiūrėti visas pagrindinės veiklos grandis gaminant žemės ūkio ar miškininkystės produkciją ir atskleisti svarbiausius veiksnius, susijusius su klimato kaita, dėl kurių poveikio keičiasi kiekvienos grandies indėlis kuriant pridėtinę vertę. Tyrimo metu buvo taikomi kokybiniai tyrimo metodai: vertės kūrimo grandinės analizė, strateginių veiksmų analizė, technologinio proceso grandžių jautrumo klimato kaitai analizė, lyginamoji analizė, ekspertinio vertinimo ir profesinės patirties apibendrinimo empiriniai metodai, grupinė diskusija. Taikant šiuos metodus, identifikuoti svarbiausi išoriniai veiksniai, artimiausioje ateityje darysiantys poveikį Lietuvos augalininkystės, gyvulininkystės ir miškų ūkio sektoriams, į kuriuos turėtų atsižvelgti ūkininkai ir nacionalinės politikos formuotojai, strategiškai vertindami riziką dėl klimato kaitos.

Summary

Adaptation opportunities to the climate change of agriculture and forestry business should be analyzed in greater details because these two sectors are particularly vulnerable to the climate change. The article present results of research performed by Lithuanian Institute of Agrarian Economics on the most significant threats and opportunities of Lithuanian agriculture and forestry related with climate change. Value chain model used for this research helped to reveal all activities by which a good or service in agriculture and forestry business sector is produced, distributed and marketed and climate change impact on each of these activities. Qualitative research methods were used for this research: the value chain analysis, analysis of strategic business activities in agriculture and forestry, sensitivity of each step of technological process to the climate change, comparative analysis, generalisation of experience and focus group discussion. The most important external factors affecting Lithuanian agriculture and forestry were identified by using these research methods. These factors should be on the focus in the process of the strategic risk management strategy formulation for Lithuanian agriculture and forestry sectors used by farmers and national policy makers.

Straipsnis recenzuotas

VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO INSTITUCIJŲ PERSONALO TARNYBOS IR JŲ VEIKLA: ADMINISTRACINIS TEISINIS REGLAMENTAVIMAS IR JO TOBULINIMAS

PERSONNEL DEPARTMENTS OF PUBLIC ADMINISTRATION INSTITUTIONS AND THEIR ACTIVITIES: ADMINISTRATIVE LEGAL REGULATION AND ITS IMPROVEMENT

Gintautas VILKELIS, dr.
Mykolo Romerio universitetas

Gintautas VILKELIS, Dr
Mykolas Romeris University

Santrauka

Straipsnis skirtas viešojo administravimo institucijų personalo tarnybų veiklos klausimams nagrinėti ir yra parengtas remiantis Valstybės tarnybos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos vykdomo ir Europos Sąjungos fondų lėšomis finansuojamo projekto Nr. VP1-4.1-VRM-01-V-02-003 „Valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų personalo administravimo tarnybų veiklos tobulinimas“ apklausos-tyrimo ir kitų tyrimų rezultatais.

Vykdamas projektą buvo parengtas išsamus klausimynas ir apklausta per 200 viešojo administravimo institucijų personalo tarnybų vadovų ir specialistų. Gauti rezultatai parodė esmines viešojo sektoriaus personalo administravimo tarnybų valdymo, planavimo, kompetencijos, atsakomybės ir kitas problemas.

Daugelyje institucijų nėra atskirų personalo tarnybų ir personalo administravimo funkcijas vykdo žmonės, kurie dirba ir kitus darbus. Kitose institucijose personalo tarnybos yra nedidelės, trūksta kvalifikuotų specialistų. Tyrimas patvirtino teiginį, kad trūksta tiesioginio bendradarbiavimo tarp institucijos vadovo ir personalo administravimo tarnybos. Teisės aktai nepakankamai reglamentuoja personalo administravimo tarnybų darbą ir patį personalo administravimo procesą. Būtinai teisės aktų pakeitimai ir administracinės reformos, siekiant pagerinti personalo administravimo darbą ir institucijų darbo kokybę.

Personalo vadovų ir specialistų nurodytos problemos ir spręstini klausimai būdingi visam viešajam sektoriui ir yra visuomenės socialinių pokyčių pasekmė.

Veiksmingas valstybės vykdomosios valdžios aparato funkcionavimas ir administraciniai gebėjimai daug priklauso nuo to, ar valstybės institucijų, įstaigų, valstybės tarnautojų veiklą išsamiai ir aiškiai reglamentuoja administracinio proceso teisės normos, kurių paskirtis – nustatyti tokį valstybės valdymo funkcijų įgyvendinimo mechanizmą, kuris leistų konstatuoti esant tinkamą šioje srityje veikiančio viešojo sektoriaus subjekto administracinį pajėgumą veiksmingai ir našiai atlikti valstybės valdymo

funkcijas ir (arba) užtikrinti viešųjų paslaugų teikimą. Atitinkamos teisės aktų pataisos ir administraciniai pertvarkymai padidintų institucijų darbo kokybę.

Summary

The article is for the analysis of the work of personnel departments of public administration institutions. The information is based on the studies of the project Nr. VP1-4.1-VRM-01-V-02-003 “The Improvement of the Work of State and Municipal Institutions and Personnel Departments of Agencies” which is implemented by Civil Service Department under the Ministry of the Interior and funded by EU funds for projects.

As there are no separated personnel administration departments in many institutions, their functions are carried out by people who also have other works. And even if some institutions have personnel departments, they are too small and there are not enough qualified specialists. Moreover, the survey proved that there is a lack of direct cooperation between the head of the institution and the personnel administration department and the work of personnel administration departments and the administration process itself are insufficiently regulated by legal acts. As a result, changes in legislation and administrative reforms are necessary to improve the administration of personnel work and the quality of institutions work.

Issues mentioned by the head officers and experts of personnel are common to the whole public sector as a consequence of social changes in society.

Effective functioning of the executive power machine of a country and administration abilities depend on the fact that the work of institutions and other bodies of the country and state civil performance are clearly and in details regulated by legal norms of the administrative process. The purpose of such legal norms is to set the mechanism for putting into practice the state management functions. This mechanism should help to investigate the administrative potential effectiveness on the subject in a public sector and its ability to effectively and productively function in the state management and (or) securely provide public service. The quality of the work in institutions could be increased by suitable law amendments and administration reforms.